

będę świadkiem w sądzie

**BROSZURA DLA MŁODYCH ŚWIADKÓW
W SPRAWACH KARNYCH**

Polish Translation

będę świadkiem w sądzie

BROSZURA DLA MŁODYCH ŚWIADKÓW
W SPRAWACH KARNYCH

Specjalne podziękowania dla uczniów ze szkoły podstawowej Albert Primary School w Springburn oraz Glendale Primary School w Pollokshields.

Ilustracje: Eleanor Meredith,
Duncan of Jordanstone College of Art and Design, University of Dundee

Opracowanie na zlecenie Scottish Executive: RR Donnelley B51331 04/07

Publikacja: Scottish Executive, czerwiec 2005

Wydrukowano na papierze z odzysku. Nadaje się w 100% do recyklingu.

Spis treści

- 01** wstęp
- 02** kim jest świadek
- 04** nie bój się składać zeznań
- 06** kto może ci pomóc w składaniu zeznań
- 08** co się dzieje przed rozprawą
- 09** sąd
- 10** kto jest kim w sądzie
- 12** rozprawa – na czym polega twoja rola
- 14** na czym polega twoje zadanie jako świadka
- 16** wskazanie oskarżonego w sądzie
- 17** środki specjalne ułatwiające składanie zeznań
- 18** specjalne łącze telewizyjne
- 20** przegroda na sali
- 22** obecność osoby towarzyszącej
- 23** inne środki specjalne ułatwiające składanie zeznań
- 24** wybór środka specjalnego
- 25** wizyta w sądzie
- 26** oczekiwanie na składanie zeznań
- 27** co dzieje się po złożeniu zeznań
- 28** do kogo możesz się zwrócić o pomoc
- 30** twoje pytania
- 31** więcej pytań
- 32** słowniczek – co oznaczają te terminy

wstęp

Dostałeś tę broszurę, ponieważ będziesz występował w sądzie w charakterze świadka.

Być może otrzymałeś już pismo w tej sprawie.

Jeżeli nigdy wcześniej nie zeznawałeś w sądzie, możesz odczuwać zrozumiały niepokój.

Nie wszyscy wiedzą, na czym polega składanie zeznań w charakterze świadka.

W tej broszurze wyjaśniamy, na czym polega rola świadka. Postaramy się też odpowiedzieć na najważniejsze pytania dotyczące zeznawania w sądzie.

W sądzie możesz usłyszeć wiele nieznanych Ci słów. Na końcu broszury zamieściliśmy słowniczek najważniejszych pojęć związanych z sądem.

kim jest **świadek**

Świadek to osoba, która wie coś ważnego.

Świadek to osoba, która widziała lub słyszała coś ważnego związanego z popełnionym przestępstwem. Świadkiem jest także osoba, która sama padła ofiarą przestępstwa.

Na pewno już rozmawiałeś z policjantem, prawnikiem i opowiedziałeś im wszystko, co wiesz. To znaczy, że zostałeś przez nich przesłuchany i złożyłeś zeznanie, które zostało spisane lub nagrane (po angielsku nazywa się to *making a statement*).

Po przeprowadzeniu śledztwa policja przesyła raport do prokuratora (po angielsku *procurator fiscal*). Prokurator to prawnik, który decyduje o tym, czy dana sprawa powinna zostać skierowana do sądu.

Teraz możesz zostać wezwany do złożenia zeznań w sądzie, czyli do opowiedzenia wszystkiego, co wiesz w tej sprawie.

Po złożeniu zeznań przez wszystkich świadków sąd decyduje, czy popełnione zostało przestępstwo (tj. czy złamane zostało prawo).

Sąd może podjąć decyzję w sprawie wyłącznie na podstawie zeznań świadków, czyli osób takich jak Ty.

nie bój się składać zeznań

Wiele osób jest wzywanych na świadka, więc nie musisz się czuć osamotniony.

Rola świadka jest bardzo ważna.
Chodzi o powiedzenie prawdy.

Nie wszyscy wiedzą, na czym polega składanie zeznań w sądzie w roli świadka. Ale nic się nie martw. Jest dużo osób, które mogą Ci pomóc.

Na pewno dostałeś pismo w tej sprawie lub wezwanie z terminem rozprawy.

Jeżeli z jakiegoś powodu nie możesz się w tym dniu stawić w sądzie (np. jeżeli akurat wtedy zdajesz egzaminy), powinieneś bezzwłocznie poinformować o tym prawnika.

Oto niektóre rzeczy, o jakie pytały inne młode osoby:

Co dzieje się w sądzie?

Kto będzie w sądzie?

Czy zobaczę tam kogoś, kogo się boję?

Czy będę tam bezpieczny?

Czy będę tam sam?

Czy zrobiłem coś złego?

Co powiem w szkole? Co powiem moim kolegom i koleżankom?

Kto mi może pomóc w składaniu zeznań?

Odpowiedzi na te pytania znajdziesz w naszej broszurze.

kto może ci **pomóc** w składaniu zeznań?

Jest wiele osób, które mogą Ci pomóc.

Czasem wystarczy rozmowa z kolegami lub koleżankami. Jeżeli nie chcesz z nimi o tym rozmawiać, możesz zwrócić się do kogoś z rodziny lub nauczyciela.

Oto, kto jeszcze może Ci pomóc:

Victim Support – wolontariusze zatrudnieni w tej organizacji udzielają pomocy ofiarom przestępstw oraz niektórym świadkom, nawet jeżeli nie muszą oni zeznawać w sądzie.

Pracownik socjalny - jest to osoba, która pracuje z ludźmi potrzebującymi specjalnej pomocy. Pracownik socjalny może cię wysłuchać i udzielić odpowiedzi na Twoje pytania.

Policja – funkcjonariusze policji mogą Ci udzielać wyjaśnień na temat przebiegu postępowania i odpowiadać na pytania.

Prokurator - także może Ci pomóc. Być może już z nim rozmawiałeś i odpowiadałeś na pytania dotyczące Twoich zeznań. Prokurator wyjaśni Ci przebieg sprawy i powie, czego możesz się spodziewać.

VIA to służba pomagająca niektórym świadkom. VIA to skrót od **Victim Information and Advice**. Jest to wydział informacyjny przy prokuraturze. Przedstawiciele VIA współpracują z prokuratorem i udzielają informacji i porad większości świadków. Być może to ktoś z VIA przesłał Ci tę broszurę. Organizacja wysłała świadkom pisma oraz ulotki wyjaśniające przebieg postępowania sądowego. Świadkowie mogą również zwracać się do VIA z pytaniami na temat tego, co ich czeka w sądzie.

Prawnik - jeżeli do stawiennictwa w sądzie zostałeś wezwany przez prawnika, to do niego możesz zwracać się o wyjaśnienie przebiegu postępowania sądowego oraz o pomoc.

Witness Service - jest to służba działająca przy wszystkich sądach wyższej instancji (*High Court*) i sądach okręgowych (*sheriff court*). Zatrudnieni w niej pracownicy i wolontariusze udzielają pomocy i wsparcia wszystkim świadkom i ich rodzinom. Być może rozmawiałeś już z przedstawicielem służby Witness Service przez telefon lub spotkałeś się z nim podczas wizyty w sądzie przed rozprawą.

co się dzieje przed rozprawą?

Zdarza się, że prokurator lub inny prawnik chcą porozmawiać ze świadkiem przed rozprawą. Jest to tak zwane przesłuchanie wstępne (po angielsku *precognition*). Pomaga im to w zbadaniu wszystkich dowodów i przygotowaniu sprawy.

Prokurator lub inny prawnik wyśle Ci pismo wzywające Cię na rozmowę. Podczas rozmowy może towarzyszyć Ci osoba dorosła. Zapytaj prokuratora, czy osoba ta może siedzieć obok Ciebie podczas rozmowy.

Także inni prawnicy mogą chcieć z Tobą porozmawiać. Powinieneś się zastanowić, gdzie chciałbyś się z nimi spotkać. Niektórzy młodzi świadkowie wolą, aby prawnicy spotkali się z nimi w domu; inni wolą iść na rozmowę do biura prawnika. Miejsce spotkania zależy od Ciebie. Możesz także zaproponować najdogodniejszy dla Ciebie termin. Podczas rozmowy może towarzyszyć Ci osoba dorosła, pod warunkiem że nie jest ona świadkiem w tej samej sprawie.

Pamiętaj, że odpowiadając na pytania prokuratora lub innych prawników masz obowiązek mówić prawdę.

Jeżeli po przeczytaniu tej broszury nadal będziesz miał pytania, możesz się z nimi zwrócić do prokuratora lub prawnika.

sąd

Sądy znajdują się w całej Szkocji. Zajmują się one różnymi sprawami. Sądy karne zajmują się przestępstwami, tj. przypadkami złamania prawa.

Sądowi przewodniczy sędzia (po angielsku *judge* lub – w niektórych rodzajach sądów – *sheriff*)

Zadaniem sędziego jest umożliwienie wszystkim świadkom (w tym dzieciom i młodzieży) opowiedzenia sądowi wszystkiego, co wiedzą na temat danej sprawy. Sędzia wysłuchuje zeznań składanych przez świadków i decyduje, czy złamane zostało prawo oraz podejmuje decyzję co do dalszego postępowania.

W większości budynków sądowych znajduje się kilka sal rozpraw.

Kto jest kim w sądzie?

W sądzie zawsze obecny jest sędzia.

Jego rola polega na dopilnowaniu, aby wszystko odbywało się w sposób sprawiedliwy i aby wszyscy uczestnicy rozprawy przestrzegali obowiązujących w sądzie zasad.

Prokurator lub adwokat - są to prawnicy, którzy zadają pytania świadkom składającym zeznania (czyli ich przesłuchują). Mogą oni także pokazywać sądowi inny materiał dowodowy, taki jak zdjęcia.

Sekretarz sądu (po angielsku *clerk*) - sekretarz prowadzi dokumentację sądową.

Urzędnik sądowy (po angielsku *court officer* albo *macer*) - urzędnik sądowy pomaga sędziemu i innym osobom obecnym na sali. Urzędnik wzywa świadków na salę rozpraw.

Sąd przysięgłych (po angielsku *jury*) - w niektórych przypadkach decyzję o tym, czy popełnione zostało przestępstwo, podejmuje sąd przysięgłych. W skład sądu przysięgłych wchodzi 15 osób, które przed rozpoczęciem rozprawy nic nie wiedzą na temat tego, co się wydarzyło. Przysięgli wysłuchują zeznań i decydują, czy złamane zostało prawo.

Oskarżony (*accused*) - jest to osoba oskarżona o złamanie prawa. Oskarżony jest zawsze obecny na rozprawie. Widzi i słyszy wszystko, co się dzieje na sali..

Publiczność - sądy są zwykle otwarte dla publiczności, dlatego z tyłu sali mogą siedzieć osoby przysłuchujące się świadkom i prawnikom.

Policja sądowa lub pracownicy ochrony - dbają o bezpieczeństwo i odpowiednie zachowanie wszystkich osób przebywających w budynku sądu.

rozprawa – na czym polega twoja rola

Jeżeli oskarżony przyzna się do winy,
nie będziesz musiał składać zeznań w sądzie
ani odpowiadać na żadne pytania.

Jeżeli natomiast oskarżony nie przyzna się
do winy, wówczas odbędzie się rozprawa.
Twoje zadanie polegać będzie na opowiedzeniu
w sądzie wszystkiego, co wiesz.

Na podstawie odpowiedzi udzielanych przez
świadków sąd ustala, co tak naprawdę się
wydarzyło. Bez świadków sędzia (a czasami
sędziowie przysięgli), nie może ustalić, co się
wydarzyło i nie jest w stanie podjąć decyzji w sprawie.

Kolejno świadkowie opowiadają o tym, co
się wydarzyło lub co wiedzą na temat zdarzenia.
Ich zeznania stanowią materiał dowodowy w sprawie.

**Aby ułatwić świadkom składanie zeznań,
prokurator i inni prawnicy zadają im pytania.
Przesłuchiwać Cię może także sędzia.**

Prokurator lub obrońca może zadawać Ci pytania
na temat czegoś, co przydarzyło się Tobie lub innej
osobie. Mogą także pytać Cię o coś, o czym słyszałeś
lub co widziałeś.

Powinieneś uważnie słuchać zadawanych Ci pytań i starać się udzielać dokładnych odpowiedzi.

Jako świadek masz obowiązek udzielania prawdziwych odpowiedzi i opowiedzenia wszystkiego, co wiesz na temat danej sprawy.

Odpowiedź na niektóre pytania może być trudna lub może wymagać zdradzenia tajemnicy. Nic się nie martw. Pamiętaj, że w sądzie ludzie często mówią o bardzo osobistych sprawach. Sędzia i prawnicy rozumieją, że może to być dla Ciebie trudne lub przykre. Nad każdą odpowiedzią powinieneś się dobrze zastanowić i mówić wyłącznie prawdę.

Prokurator i prawnicy będą chcieli sprawdzić to, co powiedziałaś. Mogą powtarzać te same pytania. To jest normalne. Jedyną rzeczą o jakiej musisz pamiętać to to, że musisz zawsze mówić prawdę.

na czym polega twoje zadanie jako świadka

**Sędzia i prawnicy nie wiedzą, co się wydarzyło.
Musisz im pomóc i opowiedzieć wszystko, co wiesz.**

Warto pamiętać o kilku rzeczach, które ułatwią Ci składanie zeznań na sali rozpraw.

- **Uważnie słuchaj zadawanych Ci pytań.** Odpowiedz na pytanie, ale się nie śpiesz.
- **Mów wyraźnie.** Jeśli będziesz mówił wyraźnie, sędzia nie będzie musiał prosić Cię o powtarzanie.
- W wielu sądach przebieg rozprawy jest nagrywany. To kolejny powód, dla którego powinieneś mówić wyraźnie. Oznacza to także, że **nie powinieneś kiwać ani potrząsać głową w odpowiedzi na pytania. Wszystkich odpowiedzi musisz udzielać ustnie.**
- **Wszystko, co będziesz mówił w sądzie, musi stanowić Twoje własne zeznania.** Wszystko musisz opowiedzieć własnymi słowami. **Nikt nie ma prawa Ci mówić, co masz powiedzieć w sądzie.**

- **Zanim odpowiesz na pytanie, upewnij się, czy je dobrze rozumiesz.** Jeżeli nie rozumiesz jakiegoś słowa lub zdania, poproś **o wyjaśnienie lub sformułowanie pytania w inny sposób.** Nie próbuj zgadywać, co chodzi osobie, która zadaje Ci pytania. Tak długo proś o wytłumaczenie, aż zrozumiesz pytanie.
- Jeżeli nie jesteś pewien, jak odpowiedzieć lub jeżeli czegoś nie pamiętasz, powiedz o tym sędziemu lub innemu prawnikowi. **Pamiętaj, nie zgaduj ani nie zmyślaj odpowiedzi.**
- **Pamiętaj, że nie musisz zgadzać się ze wszystkim, co mówi prokurator lub inny prawnik** i że nie musisz niczego mówić tylko po to, aby byli zadowoleni. Nie wolno Ci niczego wymyślać ani pomijać.
- **Twoim najważniejszym obowiązkiem jest powiedzenie prawdy. Zawsze mów prawdę.**

wskazanie oskarżonego w sądzie

Być może policjanci poprosili Cię już o wskazanie osoby, o której im powiedziałaś. W takim przypadku nie będziesz musiał tego robić ponownie w sądzie.

Czasami jednak świadkowie są proszeni o wskazanie osoby, o której mówią. Możesz zostać poproszony o rozejrzenie się po sali i powiedzenie, czy widzisz tę osobę.

**Nie śpiesząc się uważnie rozejrzyj się dookoła.
Jeżeli zobaczysz tę osobę, powinieneś ją wskazać.
Jeżeli jej nie widzisz, powinieneś powiedzieć, że jej nie widzisz.**

Jeżeli boisz się zobaczyć tę osobę w sądzie, powiedz o tym prokuratorowi, adwokatowi lub innej osobie, która będzie Ci mogła pomóc.

Środki specjalne ułatwiające składanie zeznań

Bycie świadkiem nie zawsze jest łatwe, zwłaszcza dla młodych osób. Dorośli rozumieją, jeżeli będziesz się martwić. **Prawo zezwala na zastosowanie środków ułatwiających niektórym świadkom składanie zeznań.**

Prokurator lub obrońca zapyta Cię, czy chciałbyś składać zeznania z zastosowaniem jednego z następujących środków:

- **przegroda na sali rozpraw (ang. *screen*)**
- **łącze telewizyjne w innym pomieszczeniu w budynku sądu**
- **obecność osoby towarzyszącej podczas składania zeznań za przegrodą lub przez łącze telewizyjne**

O wyjaśnienie, na czym polegają te ułatwienia możesz się zwrócić do prokuratora, prawnika, pracownika socjalnego, czy przedstawiciela VIA lub Witness Service. **Są to tzw. środki specjalne (po angielsku *special measures*).**

specjalne łącze telewizyjne

Zeznania możesz składać przez łącze telewizyjne z innego pomieszczenia. To dobre rozwiązanie, jeżeli boisz się zeznawać na sali pełnej obcych ludzi.
W ten sposób możesz składać zeznania przed sądem, nie będąc obecny na sali.

Pokój z łączem telewizyjnym zwykle znajduje się w tym samym budynku, co sąd. Telewizor w pomieszczeniu ma połączenie z salą rozpraw. Sędzia i każdy z adwokatów obecnych na sali ma do dyspozycji ekran telewizyjny i kamerę. Po włączeniu kamer **będziesz mógł widzieć i słyszeć wyłącznie osobę zadającą Ci pytania. Wszystkie osoby obecne na sali będą Ciebie widziały i słyszały.**

Operowanie kamerami nadzoruje sędzia. Nawet kiedy prawnicy będą do Ciebie mówić, sędzia będzie widział i słyszał Ciebie oraz osobę Ci towarzyszącą.

Jeżeli zdecydujesz się na składanie zeznań przez łącze telewizyjne, jest kilka rzeczy, o których powinieneś pamiętać:

- Sędzia i prawnicy muszą robić notatki, a to może trochę trwać. Nie martw się, jeżeli wystąpią przerwy między pytaniami.
- Czasami prawnicy odwracają się, aby powiedzieć coś do sędziego lub innych osób na sali.
- Czasami sędzia wyłącza kamerę, aby przedyskutować jakąś kwestię prawną. Jest to normalne.

Jeżeli zauważysz jakieś problemy z monitorem lub kamerami, powinieneś powiedzieć o tym sędziemu. Na przykład:

- gdy widzisz tylko część czyjejs twarzy lub głowy;
- gdy nie słyszysz wyraźnie zadawanych Ci pytań.

Jeżeli z jakiegoś powodu nie możesz zeznawać w budynku sądu, łącze telewizyjne może być zainstalowane w innym budynku. Zapytaj o taką możliwość.

przegroda na sali

Niektórzy wolą składać zeznania na sali rozpraw. Możesz zeznawać za specjalną przegrodą (po angielsku *screen*).

Ułatwia to składanie zeznań, jeżeli świadek nie chce widzieć jakiejś osoby znajdującej się na sali.

Na sali może zostać ustawiona specjalna przegroda, dzięki której nie będziesz musiał patrzeć na tę osobę. Jest to rodzaj parawanu dzielącego salę sądową na dwie części.

W ten sposób będziesz widział jedynie sędziego, prokuratora, prawników, sędziów przysięgłych oraz innych pracowników sądu.

Przegrodę zwykle stosuje się w połączeniu z kamerą, dzięki której osoby znajdujące się z drugiej strony, włącznie z oskarżonym, widzą zeznającego świadka.

obecność osoby towarzyszącej

Podczas składania zeznań przez łącze telewizyjne lub za przegrodą świadczeni może towarzyszyć druga osoba (po angielsku *support person*). Niektórzy młodzi świadkowie wolą, aby w sądzie, na sali rozpraw czy w pokoju z łączem telewizyjnym, towarzyszyła im osoba dorosła.

Sąd zapyta Cię, czy chciałbyś, aby towarzyszyła Ci osoba dorosła. Powinieneś zastanowić się, kogo najlepiej wybrać. Może to być przedstawiciel służby Witness Service lub innej organizacji, nauczyciel, pracownik socjalny lub członek rodziny.

Nawet jeżeli nie chcesz korzystać z łącza telewizyjnego ani przegrody, możesz poprosić o osobę towarzyszącą.

inne środki specjalne ułatwiające składanie zeznań

Wcześniejsze zeznania

W sądzie odtworzone może zostać nagranie wideo lub audio z rozmowy z policją lub prawnikami. Odczytane mogą też być notatki sporządzone przez funkcjonariuszy policji podczas rozmowy z Tobą.

W takim przypadku możesz zostać poproszony o obejrzenie lub odsłuchanie nagrania. Mogą Ci być następnie zadawane pytania na temat złożonych przez Ciebie wcześniej zeznań.

Składanie zeznań przed rozprawą przed wyznaczoną przez sąd osobą

Od listopada 2005 roku w niektórych przypadkach prokurator lub inny prawnik może także zezwolić na złożenie zeznań przed rozpoczęciem rozprawy. Takie rozwiązanie może być zastosowane, jeżeli czas oczekiwania na rozprawę bardzo się wydłuża. Prokurator lub inny prawnik wyjaśni Ci, na czym polega ten sposób składania zeznań i dlaczego jest to łatwiejsze od zeznawania na sali rozpraw.

Co jeszcze może Ci ułatwić składanie zeznań

Niektóre osoby uczestniczące w rozprawie zwykle noszą peruki i togi. W przypadku młodych świadków sędzia i inni prawnicy mogą zostać poproszeni o niezakładanie peruk i tog. Jeżeli nie chcesz, aby sędzia i prawnicy mieli na sobie peruki i togi, powiedz o tym jednej z pomagających Ci osób.

Sądy są zazwyczaj otwarte dla publiczności, ale czasami sędzia może nakazać publiczności opuszczenie sali rozpraw na czas składania zeznań przez niektórych świadków. Zapytaj o taką możliwość prokuratora lub adwokata.

wybór środków specjalnych

**Przed rozpoczęciem rozprawy
powinieneś powiadomić sąd o rodzajach
środków specjalnych, na które się zdecydujesz.**

**Musisz powiedzieć prokuratorowi
lub adwokatowi, czy niepokoi Cię składanie
zeznań i co Cię szczególnie martwi.**

Dzięki temu będą oni mogli pomóc Ci
w wyborze środków specjalnych. Być może,
po lekturze niniejszej broszury, już mniej więcej wiesz,
z których środków specjalnych chciałbyś skorzystać.

Nie wszyscy świadkowie potrzebują dodatkowego
wsparcia przy składaniu zeznań. Być może nie chcesz
zeznawać przez łącze telewizyjne ani za przegrodą.

Powinieneś dobrze się nad tym zastanowić
i poprosić o więcej informacji, aby łatwiej Ci było
podjąć decyzję.

**Pamiętaj, że wszystkim młodym świadkom
przysługują różne formy pomocy w składaniu zeznań.
Jest to zupełnie normalne.**

Jeżeli przed rozprawą zmienisz zdanie
co do sposobu składania zeznań, powinieneś
powiedzieć o tym prokuratorowi, pracownikowi
VIA lub prawnikowi, którzy zastanowią się nad
innymi możliwościami.

wizyta w sądzie

Być może nigdy wcześniej nie byłeś w sądzie.

Większość młodych świadków woli wiedzieć, czego może się spodziewać na sali rozpraw i chętnie odwiedza budynek sądu przed rozprawą.

To bardzo dobry pomysł. Podczas takiej wizyty zapoznawczej możesz obejrzeć salę rozpraw, porozmawiać z pracownikami sądu, a nawet poćwiczyć zeznawanie za przegrodą lub przez łącze telewizyjne. Jeżeli masz zeznawać poza budynkiem sądu, powinieneś poprosić o zorganizowanie wizyty w miejscu, w którym będziesz składać zeznania.

Wizyty mające na celu zapoznanie świadków z salą rozpraw są zwykle organizowane przez VIA. Można także poprosić o to prawnika. Przedstawiciel służby Witness Service oprowadzi Cię po sali rozpraw i odpowie na Twoje pytania.

Istnieje także możliwość obejrzenia wirtualnej sali sądowej na płycie CD-ROM.

oczekiwanie na składanie zeznań

W sądach toczy się jednocześnie bardzo wiele spraw, a każda sprawa wymaga bardzo szczegółowego i starannego przygotowania. Oczekiwanie na rozprawę może się bardzo przeciągać i może to być bardzo frustrujące. Warto w takiej sytuacji porozmawiać o tym z prokuratorem, prawnikiem, VIA, przedstawicielem służby Witness Service lub pracownikiem socjalnym.

Zdarza się, że zmieniony zostaje termin rozprawy. Może też się zdarzyć, że po rozpoczęciu składania zeznań zostaniesz poproszony o ponowne stawienie się w sądzie w innym dniu w celu kontynuowania składania zeznań.

Świadkowie często muszą czekać na swoją kolej. Prokurator i inni prawnicy zwykle starają się, aby to oczekiwanie nadmiernie się nie przedłużało, ale na wszelki wypadek **warto wziąć ze sobą coś dla zabicia czasu.** W większości sądów znajdują się co prawda książki lub czasopisma, ale dobrze jest też przynieść coś ze sobą. **W niektórych sądach można też czasem coś zjeść.** **Przed rozprawą warto dowiedzieć się, czy w sądzie jest barek** i ewentualnie przynieść ze sobą coś do zjedzenia.

co dzieje się po złożeniu zeznań?

Po zakończeniu przesłuchania przez sędziego, prokuratora i innych prawników sędzia powie Ci, kiedy będziesz wolny i będziesz mógł opuścić salę.

Spełniłeś bardzo ważne zadanie.

Brawo! Bardzo Ci dziękujemy.

Sędzia lub ława przysięgłych nie od razu podejmuje decyzję, ponieważ konieczne może być przesłuchanie innych świadków. Niektóre sprawy trwają jeden dzień, inne ciągną się dniami lub tygodniami, a nawet dłużej.

Jeżeli sędzia lub sędziowie przysięgli są całkowicie pewni, że oskarżony złamał prawo, wówczas uznają go winnym przestępstwa. Sędzia następnie musi podjąć decyzję co do kary.

Jeżeli sędzia lub sędziowie przysięgli nie są całkowicie pewni, że oskarżony złamał prawo, wówczas muszą oskarżonego uznać niewinnym lub zwolnić go z braku dowodów.

Zostaniesz poinformowany o decyzji sądu. O informacje lub wyjaśnienia na temat wyniku sprawy powinieneś się zwracać do VIA, prokuratora lub prawnika.

Niezależnie od wyniku sprawy, pamiętaj, że Twoja rola była bardzo ważna dla jej przebiegu.

do kogo możesz się zwrócić o pomoc

**Jeżeli czegoś nie rozumiesz,
powinieneś przed rozpoczęciem sprawy sądowej
poprosić prokuratora, przedstawiciela VIA,
Witness Service lub prawnika o wyjaśnienia.**

Powinieneś im mówić o wszystkich
niepokojących Cię sprawach. Powiedz im,
jak się czujesz jako świadek.

Pamiętaj, aby poprosić o zorganizowanie Ci wizyty
w sali rozpraw lub w pokoju z łączem telewizyjnym.

Zastanów się nad następującymi rzeczami:

- **z jakich środków specjalnych chciałbyś skorzystać**
- **co chcesz ze sobą wziąć**
- **кто pójdzie z Tobą do sądu**
- **кто będzie twoją osobą towarzyszącą**
- **jakie inne formy pomocy mogą Ci być potrzebne**

Jeżeli podczas składania zeznań potrzebna Ci
będzie pomoc, powiedz o tym osobom obecnym w sądzie.

Pamiętaj, aby powiedzieć, jeżeli:

- **czegoś nie będziesz rozumiał**
- **potrzebna Ci będzie chusteczka lub
będziesz chciał się napić wody**
- **źle się poczujesz lub zmęczysz się.**

Wszyscy będą starali Ci się w miarę możliwości pomóc.

twoje pytania

Warto zapisywać sobie pytania dotyczące składania zeznań, aby potem można je było pokazać prokuratorowi, przedstawicielowi VIA, prawnikowi lub innej osobie oprowadzającej Cię po budynku sądu.

Oto kilka rzeczy, o których warto pomyśleć:

PYTANIE

ODPOWIEDŹ

Gdzie chciałbym spotkać się z prokuratorem lub prawnikiem?

Kogo mogę wziąć ze sobą na rozmowę z prokuratorem lub prawnikiem?

Czy chcę zeznawać za przegrodą lub przez łącze telewizyjne?

Czy chcę skorzystać z pomocy osoby towarzyszącej (*support person*)?

Kto mógłby być moją osobą towarzyszącą?

Czego się obawiam w związku z tą sprawą?

Czy chcę zwiedzić sąd przed rozprawą?

Jak powinienem zwracać się do sędziego?

dodatkowe pytania

PYTANIE

ODPOWIEDŹ

Odpowiedzi na pytania udzieli Ci prokurator, przedstawiciel VIA lub prawnik.

**Nasz system sprawiedliwości polega na świadkach i ich zeznaniach.
Bez świadków sądy nie mogłyby sprawnie funkcjonować.**

Pamiętaj, że każdy świadek stanowi jedynie jeden element w całej sprawie. Ty nie odpowiadasz za decyzje sądu.

Dziękujemy, że zgodziłeś się spełnić tę tak ważną rolę.

słowniczek – co oznaczają te terminy

W sądzie możesz usłyszeć słowa, z którymi nigdy wcześniej się nie zetknąłeś. Oto niektóre z nich:

accused - oskarżony, czyli osoba postawiona przed sądem, oskarżona o złamanie prawa

advocate depute - oskarżyciel publiczny lub prokurator występujący w sądzie pierwszej instancji (*High Court*); zob. *procurator fiscal*

allegation - rzecz, która się według kogoś wydarzyła

charge - zarzut, czyli przestępstwo, za które oskarżony został postawiony przed sądem

citation - oficjalne pismo wzywające świadka do udania się do określonego sądu w wyznaczonym dniu

clerk (of court) - sekretarz sądu, który prowadzi dokumentację sądową

committing a crime - popełnienie przestępstwa; to samo, co złamanie prawa

complaint - oskarżenie kogoś o złamanie prawa lub dokument sądowy opisujący przestępstwo, za jakie oskarżony został postawiony przed sąd

cross examination - przesłuchanie świadka przez z prawnika lub prawników strony przeciwnej mające miejsce po przesłuchaniu przez osobę, która wezwała świadka do sądu, zob. *examination (in chief)*

crown office - prokuratura, czyli urząd odpowiedzialny za wnoszenie spraw do sądu; zob. *prosecution*

court case - sprawa sądowa lub rozprawa w sądzie

court officer (albo macer) - osoba, która pomaga sędziemu oraz wzywa kolejnych świadków na salę rozpraw

court visit - wizyta zapoznawcza w sądzie przed rozprawą, mająca na celu umożliwienie

świadkowi obejrzenia budynku sądu i zapoznania się z procedurami sądowymi

defence lawyer/defence counsel - obrońca, czyli prawnik reprezentujący oskarżonego i pomagający mu w sądzie

evidence - materiał dowodowy, czyli zeznania świadka, a także przedmioty takie jak zdjęcia, odzież lub rysunki, przedstawiane w sądzie

examination (in chief) - przesłuchanie świadka przez prawnika, który go wezwał do sądu. Ten prawnik zadaje świadkowi pytania w pierwszej kolejności, przed przesłuchaniem przez prawników strony przeciwnej; zob. *cross examination*.

identification - wskazanie przez świadka osoby, o której mówi - ma to czasami miejsce przed rozpoczęciem rozprawy lub już na sali sądowej

indictment - akt oskarżenia, czyli dokument zawierający opis czynu zarzucanego oskarżonemu

judge - sędzia, czyli osoba kierująca rozprawą i wszystkim co się dzieje na sali sądowej; zob. *sheriff*

jury - ława przysięgłych składająca się z piętnastu obywateli (sędziów przysięgłych), którzy wysłuchują zeznań i decydują, czy oskarżony jest winny czy nie

oath - przysięga religijna składana przez świadka zobowiązującego się do mówienia prawdy w sądzie; zamiast przysięgi świadek może także złożyć świeckie przyrzeczenie (*promise*) - możesz się o taką możliwość zapytać

plea - odpowiedź, jakiej oskarżony udziela sądowi na początku rozprawy na pytanie o to, czy jest winny czy niewinny

precognition - rozmowa prokuratora lub obrońcy ze świadkiem umożliwiająca im przygotowanie sprawy

procurator fiscal - prokurator, czyli prawnik będący funkcjonariuszem prokuratury, zajmujący się ściganiem

sądowym; zob. *crown office*. Prokurator podejmuje decyzję o wszczęciu sprawy sądowej.

prosecution - ściganie sądowe, czyli podejmowanie kroków prawnych przeciwko komuś i wszczynanie sprawy sądowej – zob. *procurator fiscal* i *crown office*

productions - przedmioty pokazywane w sądzie w charakterze materiału dowodowego, jak listy lub odzież

sentence - wyrok, czyli decyzja podejmowana przez sędziego po uznaniu oskarżonego winnym przestępstwa; może to być kara, jaka zostaje wymierzona oskarżonemu

sheriff - sędzia w sądzie okręgowym (*sheriff court*).

słowniczek – co oznaczają te terminy?

social worker - pracownik socjalny, czyli osoba, która pracuje z dziećmi i osobami dorosłymi potrzebującymi specjalnej pomocy

special measures - środki specjalne ułatwiające dzieciom lub świadkom szczególnej troski składanie zeznań; może to być łącze telewizyjne lub przegroda na sali rozpraw; zob. *support person*

statement - spisane lub nagrane przez policję zeznania świadka

support person - osoba towarzysząca świadkowi w sądzie; zob. *special measures*

trial - rozprawa, czyli sprawa sądowa w sądzie, podczas której świadkowie składają zeznania

verdict - werdykt, czyli ostateczna decyzja podejmowana na koniec rozprawy

VIA - czyli Victim Information and Advice; jest to wydział informacyjny dla ofiar przestępstw przy prokuraturze - pracownicy VIA udzielają ofiarom przestępstw i niektórym świadkom informacji o przebiegu sprawy sądowej

witness – świadek, czyli osoba, która posiada informacje na temat jakiegoś zdarzenia i może o tym opowiedzieć w sądzie

Witness Service - osoby obecne w sądzie, których rola polega na udzielaniu wsparcia i porad wszystkim świadkom

notatki

Broszura dostępna jest także na kasetach, w wersji z powiększonym drukiem oraz w innych wersjach językowych.
Tel.: 0131 244 2213

© Crown copyright 2005

Dokument dostępny jest również na stronie internetowej Scottish Executive:
www.scotland.gov.uk

RR Donnelley B51331 04/07 (Polish)

Stwierdza się zgodność niniejszego egzemplarza z oryginałem.

Dodatkowe egzemplarze:
Blackwell's Bookshop
53 South Bridge
Edinburgh
EH1 1YS

Zamówienia telefoniczne i zapytania:
0131 622 8283 lub 0131 622 8258

Zamówienia faksem
0131 557 8149

Zamówienia pocztą elektroniczną:
business.edinburgh@blackwell.co.uk

www.scotland.gov.uk